

ADVIES BESPELINGSCONDITIONS THEATERSEIZOEN 2021-2022

Aanleiding

Vanwege de nog altijd voortdurende beperkingen als gevolg van de coronacrisis hebben de brancheorganisaties NAPK, VSCD, VVP en VVTP advies gevraagd over de in het seizoen 2021-2022 te hanteren bespelingscondities.

Opdracht

De adviesvraag is als volgt geformuleerd:

Formuleer de bespelingscondities theaterseizoen 21/22, gegeven de onzekerheid over de mate van coronabeperkingen en bereidheid van het publiek om weer naar theaters en concertzalen te komen. Maak daarbij een onderscheid tussen de eerste helft (sep t/m dec '21) en de 2^e helft (jan t/m jun '22). Stel het 'spoorboekje' op: deadlines voor boekingen, programmering, marketing, opening seizoen.

Ga daarbij in op de vraag wat te doen met overaanbod (doorgeschoven, nieuw, vrij en gesubsidieerd) teneinde te komen tot een gelijk speelveld voor alle aanbieders.

Het advies wordt uitgebracht door Henk Scholten, gehoord en in nauwe samenspraak met een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de brancheorganisaties:

- Erik Pals, directeur Scapino Ballet (namens NAPK)
- Edwin Wieringa, directeur theaterbureau De Mannen (namens VVTP)
- Jasper Damsteegt, directeur Kunstmin (namens VSCD)
- Jan van der Putten, directeur Verkadefabriek (namens VVP)

Het advies gaat over theater in de brede zin van het woord. Aparte aandacht wordt besteed aan jeugdtheater en ensembles.

Henk Scholten werkt vanuit Blueyard Coöperatief U.A., maar brengt dit advies uit op persoonlijke titel.

Werkwijze

Met de hiervoor genoemde werkgroep zijn drie bijeenkomsten gehouden. In de eerste is het speelveld verkend, in de tweede is een concept van de adviestekst besproken, in de derde het definitieve concept. Separate aandacht is besteed aan het jeugdtheater (met de werkgroep die contact heeft gehad met vertegenwoordigers uit het jeugdtheater) en aan de ensembles (met Janneke Staarink en Masa Spaan van De Doelen en Joost Westerveld van Amsterdam Sinfonietta). Secretariële ondersteuning werd gegeven door Ilona Jonkman.

Overwegingen

1. Het is voor de podiumkunstenbranche en voor alle partijen daarbinnen van belang om gezamenlijk optimisme uit te stralen, zonder daarbij de realiteit uit het oog te verliezen. Het motto is: 'Terug naar normaal, tenzij'.
2. Op het moment van uitbrengen van dit advies (begin april 2021) bestaat er geen zekerheid over de mate, waarin theaters vanaf 1 september 2021 al dan niet weer open mogen en zo ja, hoeveel publiek zij dan mogen ontvangen. Wel is er sprake van positieve signalen, zowel vanuit de overheid (hoge vaccinatiegraad, sneltesten) als op basis van eerste voorverkoopresultaten. Een duidelijke routekaart vanuit de overheid, waaraan ook wordt vastgehouden, is een belangrijke wens.
3. Hoewel niet met zekerheid valt te voorspellen of het publiek de draad van het 'oude normaal' meteen weer oppakt, wijzen signalen als de voorverkoop voor bepaalde producties en de belangstelling voor de 'fieldlabs' in een positieve richting. Tegelijkertijd is in de praktijk gebleken, dat bij de beperkte capaciteit van de 1,5 meter situatie zalen niet vanzelfsprekend uitverkocht waren.
4. Anders dan bij de totstandkoming van de twee eerdere adviezen over de bespeling, wordt de factor 'meer of minder ernstig bedreigd' bij dit advies buiten beschouwing gelaten. Hoewel steunmaatregelen voor afzonderlijke organisaties verschillend (kunnen) uitpakken is er, mede dankzij de compensatieregeling van het Fonds Podiumkunsten voor vrije producenten en de Podiumstartregeling voor de Vlakke Vloer Theaters alsmede de steun vanuit de rijksoverheid en lagere overheden voor de theaters en gesubsidieerde gezelschappen, nu voor elk van de partijen sprake van een zekere mate van generieke en specifieke ondersteuning.
5. Er ligt druk op de programmering van het seizoen 2021-2022, al verschillen de meningen van betrokkenen over de vraag of er feitelijk sprake is/zal zijn van overaanbod. Zeker is dat een groot aantal voorstellingen vanuit de periode maart 2020 tot heden naar seizoen 2021-2022 is verplaatst. Op dit moment spreken podia van een vol seizoen en onvoldoende balans binnen het programma. Het is een binnen de branche gedeelde wens dat er voldoende ruimte blijft voor nieuw uit te brengen producties en in het bijzonder voor beginnende en *midcareer* makers.
6. Tegelijkertijd is de verwachting dat, na bekendmaking van de uitkomst van de subsidieregeling voor vrije producenten van het Fonds Podiumkunsten en/of als gevolg van onvoldoende opbrengsten vanwege beperkingen in de zaalbezetting, alsnog producties zullen (moeten) worden teruggetrokken, waarmee weer ruimte ontstaat. Ook een deel van de nieuw aangeboden producties zal mogelijk (moeten) worden teruggetrokken vanwege onvoldoende speelbeurten.
7. De wens om zo gauw dat kan weer een breed en divers aanbod te kunnen presenteren - met inbegrip van grotere producties - in combinatie met de nog bestaande onzekerheden, wijst in de richting van een advies dat meebeweegt met de mogelijkheden.

Programmering

Hoewel er geen volledige informatie beschikbaar is over de mate waarin de diverse theaters inderdaad al 'vol' zitten voor het seizoen 2021-2022, zijn er wel indicaties. Zo heeft de VVTP aan haar leden een opgave gevraagd van alle producties (per 5 maart 2021) met een beoogde garantiesom van meer dan 8.000 euro. Dat zijn er in totaal 60 (plus 4 vanuit de Theateralliantie), een aantal dat nog niet wijst in de richting van overaanbod. Al zijn er natuurlijk meer (ongesubsidieerde) aanbieders dan VVTP-leden.

Ook de BIS-gezelschappen hebben (nieuwe) grote producties op stapel staan, ook als reisvoorstelling. Voor zover bekend zijn daarover nog geen financiële afspraken gemaakt met de theaters. Ook hier geldt dat de omvang van het aanbod niet groter lijkt dan bij een 'regulier' seizoen. Voor alle producenten (gesubsidieerd en vrij) is duidelijkheid over de mogelijke bespelingscondities op korte termijn van belang om spelers e.a. te kunnen contracteren en hun producties aan de podia aan te kunnen bieden.

Voor de VSCD-theaters geldt wel degelijk dat er zorg is over een (te) vol seizoen en onvoldoende balans binnen de programmering. Veel theaters hechten er aan ruimte te houden/maken voor nieuw aanbod. Daarnaast is er – ook bij de concertzalen - zorg over de vraag of het publiek, als het weer mag, onmiddellijk komt.

Bij de programmering in de vlakke vloer theaters speelt een ander 'probleem'. Daar was in ieder geval in de afgelopen periode vanwege diverse regelingen meer geld beschikbaar om producenten/makers te betalen dan conform de door de eerdere twee commissies uitgebrachte adviezen. Dat blijft naar verwachting ook in 2021-2022 zo. Juist voor de FPK-gezelschappen zou dat extra ruimte kunnen bieden. Overigens verwachten ook de vlakke vloer theaters druk op het aanbod door de combinatie van doorgeschoven en nieuwe voorstellingen.

Voor het (gesubsidieerde) jeugdtheater is de problematiek vooral van financiële aard. Door de relatief lage toegangsprijzen zijn de opbrengsten bij een beperkte zaalcapaciteit zodanig laag, dat spelen eigenlijk niet verantwoord is. Daarnaast zien veel jeugdtheatergezelschappen een forse teruggang in het aantal schoolvoorstellingen. Aan dat laatste punt kan in het kader van dit advies helaas geen aandacht worden besteed, omdat het onderwijs dan wel de bemiddelende organisaties niet zijn betrokken.

Voor de ensembles en de concertzalen geldt, dat het vraagstuk van overaanbod vanwege doorgeschoven programma's niet of nauwelijks speelt. De concertzalen geven aan bij de kaartverkoop voor het seizoen 2021-2022 vooralsnog uit te gaan van de 1,5 meter situatie, om niet opnieuw te hoeven annuleren en/of vouchers aan te bieden. De ensembles kunnen daarmee – vanwege de steunmaatregelen – in 2021 uit de voeten, maar voorzien voor 2022 financiële problemen. Die hebben ook te maken met de subsidiepraktijk van de ensembles, waarbij de dagkosten van concerten volledig uit de opbrengst betaald moet worden. Ook hier geldt dat speciale aandacht voor relatief nieuwe ensembles gewenst is.

1. Over de vraag in hoeverre er voor het seizoen 2021-2022 sprake is of dreigt van een situatie van overaanbod wordt door partijen genuanceerd gedacht. Feitelijke cijfers zijn op dit moment nog onvoldoende beschikbaar. Ontwikkelingen zoals de uitkomst van de subsidieregeling voor vrije producenten van het FPK en/of de afweging van producenten om producties op basis van verwachte inkomsten alsnog wel of niet uit te brengen, zullen van invloed zijn. Tegen die achtergrond adviseer ik om bij het verder spreken over de programmering 2021-2022 gebruik van het begrip 'overaanbod' achterwege te laten.
2. Er is op dit moment geen aanleiding om 'in te grijpen' (zo dat al zou kunnen) in de totstandkoming van de programmering voor het seizoen 2021-2022, anders dan indirect via voorstellen over de bespelingscondities, deadlines voor boekingen en mogelijk tussentijdse evaluatie en bijgestelde advisering. Het is aan de producenten en podia om de bestaande en nieuw te ontstane ruimte in de speelplannen in te vullen met nieuw aanbod, in het bijzonder van (relatief) beginnende makers. Mijn advies over de programmering c.q. het veronderstelde overaanbod in relatie tot het gewenste 'gelijke speelveld' is dan ook om daar niet op inhoudelijke gronden maatregelen in te nemen.
3. De hierna volgende adviezen over de bespelingscondities zijn er op gericht om in deze bijzondere situatie tot een zo evenwichtig mogelijke verhouding tussen producenten en podia te komen. Daarbij gaat het (vanzelfsprekend) in belangrijke mate over financiële afspraken. Dat neemt niet weg dat het juist nu van belang is dat podia en producenten individueel en op het niveau van de brancheorganisaties ook het gesprek voeren over de inhoud en ambities voor de toekomst.

Bospelingscondities

Idealiter geldt voor het hele seizoen 2021-2022, dat er weer 'gewoon' geprogrammeerd kan worden tegen 'gangbare' condities. Maar om daar nu al onvoorwaardelijk van uit te gaan zijn er op dit moment nog teveel onzekerheden.

Toch zijn partijen - onder het motto 'Terug naar normaal, tenzij' - het er over eens dat afspraken maken op basis van de gangbare precorona praktijk vertrekpunt zou moeten zijn bij het bespreken en bepalen van de bespelingscondities. Producenten en podia stralen op die manier vertrouwen uit, ook naar elkaar. En het vergroot de kans op een seizoen met niet alleen '1,5 meter-aanbod', maar ook met grotere (en duurdere) producties.

Tegelijkertijd gebiedt de realiteit om ook afspraken te maken voor de (onverhoopte) situatie dat er in (delen van) het seizoen 2021-2022 nog sprake zal zijn van door de overheid opgelegde beperkingen in de toegestane zaalcapaciteit en daarmee in de hoogte van de te realiseren opbrengsten.

Producenten en podia zullen hun eigen inschatting (moeten) maken van wat er wel en niet kan qua openstelling en publieksomvang en daarop baseren welk (financieel) risico zij willen nemen. Dus geldt net als de vorige keren het advies:

4. Producenten en podia houden elkaar in juridische zin niet aan de voor de periode 1 september 2021 t/m 30 juni 2022 gemaakte boekingsafspraken. Dat geldt voor alle afspraken die tot het moment dat de brancheorganisaties dit advies hebben vastgesteld zijn gemaakt, ongeacht of het om verplaatste of nieuw aangeboden voorstellingen gaat. Dit laat onverlet dat de bepalingen uit adviestekst 6. zullen worden gevolgd.
5. Producenten en podia hebben daarbij een wederzijdse inspanningsverplichting om geboekte voorstellingen indien mogelijk en al dan niet in aangepaste vorm door te laten gaan, onder de in het vervolg genoemde financiële afspraken.

Belangrijk onderdeel van dit advies is vanzelfsprekend de voorgestelde standaard voor de financiële afspraken. Vertrekpunt daarbij is dat producenten en podia onderling 'reguliere' afspraken maken op basis van een volledige zaalcapaciteit. Daarnaast geldt, voor de situatie dat de door de overheid toegestane zaalcapaciteit lager is, een op die zaalcapaciteit gebaseerde garantie. Die garantie werd in de vorige adviezen gesteld op 50%, maar wordt nu verhoogd naar 60%. Daarmee wordt – opnieuw – uitdrukking gegeven aan de optimistische houding van de branche en bovendien biedt het een (bescheiden) extra stimulans aan producenten om ook grotere producties uit te brengen.

6. Producenten en podia maken voor alle voorstellingen in het seizoen 2021-2022 reguliere afspraken die gebaseerd zijn op een volledige zaalbezetting. Bij doorgeschoven voorstellingen vanuit de periode maart 2020 t/m juni 2021 blijven daarbij de destijds afgesproken condities van kracht, aangevuld met de bepalingen uit de adviesteksten 7, 8 en 9.
7. In de situatie van een beperkte toegestane zaalcapaciteit geldt een garantie exclusief BTW van 60% van de op het moment van uitvoering van de voorstelling toegestane zaalcapaciteit, tot een maximum van het reguliere (dat is het vooraf tussen producent en podium overeengekomen) garantiebedrag. Voor alle duidelijkheid: de garantiesom groeit dus mee wanneer de zaalcapaciteit omhoog mag en wordt lager wanneer die capaciteit naar beneden moet.
8. Voor de berekening van de garantie van 60% wordt de afrekenprijs als uitgangspunt genomen. De afrekenprijs is de afgesproken entreprijs (voor zover van toepassing eerste rang) minus BTW, exclusief theatertoelagen en inclusief auteursrechten.
9. Specifiek voor het jeugdtheater geldt dat in afwijking van de adviesteksten 7 en 8 een garantie geldt van 80%.

10. Wanneer de in de adviesteksten 7, 8 en/of 9 beschreven situatie van toepassing is geldt in aanvulling op de garantieregeling een standaard partage van 80-20 of bij een schone borderel 70-30.

In sommige situaties kunnen of willen podia een hoger bedrag garanderen dan conform de in algemene zin geformuleerde standaard. Denk aan het voorbeeld van de vlakke vloer theaters, of aan de praktijk van afspraken tussen concertzalen en ensembles:

11. Beschouw het advies over de bespelingscondities als een ondergrens, waarvan een bespeler en een podium bij onderlinge overeenstemming kunnen afwijken.

Ondanks het gegeven van mogelijk investeringsverlies is het niet verstandig om voorstellingen die niet door kunnen gaan opnieuw te verschuiven, om in het seizoen 2022-2023 niet opnieuw met een vergelijkbare problematiek als die voor seizoen 2021-2022 te worden geconfronteerd

12. Anders dan in het vorige advies wordt nu geadviseerd om voorstellingen die in het seizoen 2021-2022 niet door kunnen gaan niet te verschuiven naar het seizoen 2022-2023, tenzij producent en podium nadrukkelijk samen overeen komen om dat wel te doen.

(Her)boekingsperiode en kaartverkoop

Consequentie van de voorgaande adviezen is dat er een (her)boekingsperiode voor het hele seizoen 2021-2022 moet worden ingepland. Ook omdat de uitkomst van de subsidieregeling vrije producenten niet eerder dan in de loop van april wordt verwacht, kan de deadline niet te vroeg worden gekozen. Het advies is de volgende planning aan te houden:

13. Het (her)boekingsproces voor het seizoen 2021-2022 wordt uiterlijk op 1 juni 2021 afgerond. Daartoe doen producenten uiterlijk op 7 mei 2021 een definitief aanbod, in de zin dat producties die dan zijn aangeboden ook zo uitgevoerd kunnen en zullen worden.
14. Een gezamenlijk bericht vanuit de branche over inhoud en vorm van het seizoen 2021-2022 gaat half juni naar buiten. Dan kan ook de kaartverkoop beginnen.

Podia willen de situatie vermijden dat (opnieuw) verkochte kaarten moeten worden teruggenomen, verplaatst, omgezet in vouchers e.d. Dat is begrijpelijk en verstandig. Om die reden:

15. Voor de kaartverkoop geldt, tenzij producent en podium onderling anders overeenkomen, dat niet meer kaarten in de verkoop gaan dan passend binnen de 1,5 meter situatie. Zo gauw de toegestane zaalcapaciteit omhoog gaat, kunnen er extra kaarten in de verkoop. De podia houden bij extra vraag een wachtlijst bij.

Situatie slechter dan 1,5 meter

16. Mocht de situatie per 1 september (dan wel in enige periode later in het seizoen) negatiever zijn dan die van een maximaal door de overheid toegestane zaalcapaciteit op basis van de 1,5 meter situatie, dan is er feitelijk sprake van een lockdown en daarmee van een wederzijdse overmachtssituatie. In beginsel worden dan alle voorstellingen geannuleerd, dragen beide partijen hun eigen schade en zijn er over een weer geen betalingsverplichtingen. Wanneer partijen toch besluiten om voorstellingen door te laten gaan (denk aan de situatie van maximaal 30 bezoekers), dan maken zij over de condities onderling afspraken.

Tussentijdse evaluatie

17. De brancheorganisaties vragen om in het advies onderscheid te maken tussen de eerste en de tweede seizoenshelft. Gelet op de onzekerheid die nu nog bestaat voor het hele seizoen, heeft zo'n onderscheid in dit stadium geen meerwaarde. Een aanvullende overweging is dat de kaartverkoop voor het hele seizoen 2021-2022 in juni 2021 zou moeten kunnen beginnen.
18. Dit advies is tot stand gekomen met de kennis van nu en die is, zoals eerder gememoreerd, beperkt. Om die reden lijkt het verstandig om eind augustus 2021 en vervolgens periodiek het advies zo nodig te actualiseren, waarbij vooraf de garantie moet worden gegeven dat mogelijke nieuwe afspraken geen nadeel opleveren voor de betrokken partijen. Ook kan dan advies worden uitgebracht over de aanpak van seizoen 2022-2023.

Marketing

In de adviesaanvraag wordt in het kader van het 'spoorboekje' ook aandacht gevraagd voor marketing. De werkgroep heeft kennis genomen van daaromtrent levende ideeën, bijvoorbeeld bij een aantal marketeers van podia, maar acht zich niet bevoegd om over een collectieve marketingaanpak in dit stadium een advies uit te brengen. Ik sluit mij daar in die zin bij aan, dat ik het volgende adviseer:

19. Markeer de hiervoor genoemde twee momenten (half juni en eind augustus) met een collectieve campagne gericht op communicatie, marketing en kaartverkoop.
20. Vraag als gezamenlijke brancheorganisaties aan een nieuw op te richten of bestaande commissie advies om op zo kort mogelijke termijn tot een gezamenlijke aanpak van de communicatie en marketing te komen; in eerste instantie gericht op de coronaperiode, in tweede instantie op de periode daarna.

Garantiefonds

Ondanks de positieve verwachtingen die aan dit advies ten grondslag liggen, blijft er sprake van risico's. Om te voorkomen dat die er toch toe leiden dat producenten en/of podia terughoudend zijn in het produceren en/of programmeren van grotere/duurdere producties, zou een garantiefonds uitkomst bieden; naar analogie van de garantieregeling voor grote evenementen en festivals.

Met het overnemen van dit advies toont de branche optimisme en de wil om het publiek zo spoedig mogelijk en vanzelfsprekend op een verantwoorde wijze weer welkom te heten in de theaters en concertzalen.

21. Ga als gezamenlijke brancheorganisaties vanuit die basis het gesprek aan met het Ministerie van OCW, Fonds Podiumkunsten en/of andere partijen om de mogelijkheid te onderzoeken van een tijdelijk garantiefonds, dat de risico's van producenten en podia verkleint, mocht er langer dan voorzien sprake blijven van een beperking van de toegestane zaalcapaciteit.

Henk Scholten
31 maart 2021